

Fig. 74. Sm 116 och 117. Öreryds kyrkogård. Efter teckning av L. Lithenius.

Till läsningen: Det fullständigt stungna alfabetet har använts. Som tecken för *z* användes *l*, *s*-runorna äro av gammal typ. Inskriften har börjat med *Iesus*, vars två första runor ej kommit med på teckningen. Runan 9 är *e* med ett horisontalstreck som punktering; *a*-runorna, nr 5 och 7, ha en tydligt snedställd bst.

Runorna 4–12 utgöra alltså ordet *nazareius*. I den grekiska bibeltexten kallas Jesus ömsom *Ναζαρηνός* och *Ναζαρεῖος*, i Vulgata *Nazarenus* resp. *Nazaræus*. 10 *i* kan vara en felläsning av *n*, hela ordet *Nazarenus*.

I Liljegrens *Runurkunder* ex. C läses inskriften *Iesus Nazareus*. Gardell (aa s. 480) ger ingen tolkning av inskriften, som han anser »uppenbarligen felläst av källskriftsförfattaren».

Gardell daterar gravstenen till 1100-talet. Den kan vara yngre liksom den på samma plats funna Sm 117.

117. Öreryds kyrkogård.

Litteratur: L 2029. Ransakningarna 1689; M. Hultin: Iakttagelser af fornlemningar under en resa genom Tweta och Mo Härad af Jönköpings och Wartofta Härad af Skaraborgs län (ATA) s. 12; J. Allvin: Beskrifning öfver Mo samt N:a och S:a Wedbo härad (1857) s. 39; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) avd. Concepter och anteckningar s. 12; N. G. Djurklou: Antiqvarisk resa i Östbo, Westbo och Mo härad 1870 (ATA) s. 223, tr. i NSmMedd 11 (1938) s. 34; A. Friberg: Anteckningar (NSmArk); S. Gardell: Gravmonument från Sveriges medeltid I (1937) s. 480.

Äldre avbildningar: L. Lithenius: teckning i Ransakningarna 1689, återgiven i Småländska hembygdsböcker 9 (1942) s. 179; E. Stenholm: teckning den 5/11 1799 i Liljegrens Fullständig Baitil (ATA) 6 och 7.

Den andra av de försvunna gravstenarna från Öreryds kyrkogård, Sm 117, undersöktes och avritades liksom Sm 116 av kyrkoherde L. Lithenius 1689 och blev 1799 ånyo undersökt av kyrkoherde Eric Stenholm, vars teckning genom Per Thams förmedling vidarebefordrades till Liljegren, som införde den i *Fullständig Baitil* 7. En kopia i band 6 av samma arbete är helt identisk med bilden i band 7. Enligt Lithenius låg den i likhet med Sm 116 »mitt för predikostools fönsteret sunnan kiyrekian». Sedan har den försvunnit. Allvin, Hultin, Djurklou och Lagergren kunna endast konstatera, att den ej längre kan återfinnas.

Den sistnämnde skriver i *Handlingar om Småland*: »Slutligen får jag anmärka, att dessa stenar, ehuru fridlysta, redan 1847 voro borttagne af en i närheten boende kyrkovärd och använda till trappstenar.»

Av en jämförelse mellan Lithenius' och Stenholms teckningar framgår, att hällen blivit avslagen mellan åren 1689 och 1799, varvid ett ganska stort stycke av dess högra del försvunnit liksom ett mindre stycke till vänster. Enligt Stenholm var hällen »6 quarter [= 88,8 cm] hög». Lithenius' teckning blir den huvudsakliga källan för vår kännedom om inskriften. Liksom Sm 116 är även denna bredare i ena ändan med en sned avslutning där, medan den andra ändan är rundad. Till vänster ovanför runorna äro ett par nycklar tecknade, till höger ett svärdsfäste.

Inskrift (enligt *Ransakningarna*):

... **s** **kud** : **mariu** : **son** : **signæ** : **hustru** : **mariu** | **iæu** : **af** : **asl** : **bopum**

1 5 10 15 20 25 30 35 40

... *Guð, Mariu sunr, signi hústrú Mariu sál af *Áslabúðum.*

... Gud, Marias son, välsigne hustru Marias i Åslebo själ.

Till läsningen: På grund av den skadegörelse, som stenen varit utsatt för mellan 1689 och 1799, då Stenholm utförde sin teckning, fattas till vänster på denna runorna **l s** och 29–32 **iæu** : **a** jämte större delen av **33 f** — »sönderslagen» har Stenholm också antecknat vid denna ända av hällen. Till höger fattas hos Stenholm runorna 18–28 **hustru** : **mariu**. Det är emellertid plats för några runor efter 13–17 **signæ**, vilkas frånvaro på teckningen får tillskrivas textens otydlighet.

Liksom på de andra stenarna från kyrkogården har det fullständigt stungna alfabetet använts. **s**-runorna ha normal form. Runan 2 är ostungen såväl på Lithenius' som på Stenholms teckning. Nr 4 har enl. Lithenius varit **d** av samma typ, som förekommer på Sm 116. Stenholm återger denna runa ¶. Nr 15 är enligt Stenholm ¶. Runföljden 29–31 **iæu** är med säkerhet **siæl**, där **s** har fallit bort och **u** har kommit till därigenom att tecknaren missförstått ett **l** på stenen. Runan 37 **b**, som av Lithenius återgivits som öppet upptill, har på Stenholms teckning den väntade slutna formen. Gardell, som meddelar texten efter Lithenius, har fattat runan som ett upp- och nedvänt, spegelvänt **r**. Bistaven på 39 **p** är enligt båda undersökarna skadad i sin nedre del.

Av runorna 1–4 **skud**, varmed inskriften börjar, är **s** sannolikt sista runan i ordet *Iesus* eller *Kristus* och **kud** en skrivning för *Guð*. Jfr DR 157 Hillerslev ...**s**...|**ku** × | **mario** :. Stavningen **kud** med **d**, ej **p**, som slutkonsonant beror på att ristaren eller författaren av inskriften, sannolikt en präst, var van att läsa skrifter på latin. I Norden läste man i sitt latin intervokaliskt och slutljudande **d** som **ð**, och i de på latin avfattade svenska diplomerna betecknar bokstaven **d** tonande frikativa **ð** i inhemska ord (S. Nordberg: *Fornsvenskan i våra latinska originaldiplom* 1, 1926, s. 158), t.ex. *Ragenfrid* (= Ragnfridh) DS 63 (år 1167–1185), *finividus* DS 64 (år 1167–1185) m.fl.

34–41 **asl** : **bopum** är Åslabo, en by i den angränsande Mossebo sn, Kinds hd, Älvsborgs län. De hittills äldsta kända beläggen äro *Asslebode* 1489, *Åslebo* 1540, *Asleboo* 1546, *til Aslaboda* 1547. Namnets första led utgöres av personnamnet Åsle (se *Sveriges ortnamn Älvsborgs län* 7: 2, 1918, s. 117). Det är påfallande, att en person från Åslabo i Mossebo sn har begravts på Öreryds kyrkogård. Avståndet är fågelvägen 11,2 km; mellan Åslabo och Mossebo kyrka är det 3 km. Måhända förhåller det sig så, att Öreryd varit Åslabobornas sockenkyrka, då ristningen kom till.

Gardell daterar hällen till 1100-talet.